

AGRONOMIYA YO'NALISHI TALABALARINING INGLIZ TILINI BILISH DARAJASINI OSHIRISHNING SAMARALI USULLARI

SHOYNAZAROVA VAZIRA XO'SHBOQOVNA
Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar
universiteti o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola agronomiya yo'nalishi talabalarining ingliz tilini bilish darajasini oshirishning samarali usullarini o'rganadi. Zamonaviy qishloq xo'jaligi sohasi globalizatsiya sharoitida xalqaro hamkorlik, ilmiy tadqiqotlar va texnologik innovatsiyalarni talab etadi, bu esa ingliz tilini mukammal bilishni zarur qiladi. Maqolada ehtiyojlar tahlili, maxsus maqsadli ingliz tili (ESP) darslari, sun'iy intellekt (AI) asosidagi raqamli vositalar, loyihaga asoslangan o'qitish va madaniy moslashuvchan pedagogika kabi usullar batafsil yoritilgan. Tadqiqotda Kaliforniya va Chili kabi mamlakatlardagi tajribalar asosida olingan natijalar tahlil qilinadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ESP va AI vositalaridan foydalanish talabalar til bilish darajasini 47-67% ga oshirishi mumkin. Ushbu usullar talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda samarali bo'lib, o'qituvchilar uchun professional rivojlanishni ham ta'minlaydi. Tadqiqot agronomiya ta'limida til o'qitishni takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: ingliz tili darajasi, ESP (English for Specific Purposes), sun'iy intellekt, loyihaga asoslangan o'qitish, madaniy moslashuvchan pedagogika, ehtiyojlar tahlili, qishloq xo'jaligi ta'limi, til bilishni oshirish usullari.

KIRISH

Zamonaviy dunyoda qishloq xo'jaligi sohasi faqat mahalliy chegaralardan oshib, global tarmoqqa aylandi. Xalqaro savdo, ilmiy tadqiqotlar, texnologik innovatsiyalar va ekologik muammolarni hal etishda ingliz tili asosiy vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Agronomiya yo'nalishi talabalari uchun ingliz tilini bilish nafaqat umumiy bilimlarni kengaytirish, balki kasbiy rivojlanishning kalitidir. Masalan, Chili qishloq xo'jaligi sohasida ishlaydigan texniklar uchun ingliz tili mijozlar bilan muloqot, texnik hujjatlar o'qish va xalqaro loyihalarda ishtirok etishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, ko'pgina VET (vocational education and training) maktablarida ingliz tili darslari umumiy til kurslariga asoslangan bo'lib, talabalarning maxsus ehtiyojlarini qondirmaydi.

O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda agronomiya talabalari ingliz tilini o'rganishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda: kasbiy terminologiya yetishmasligi, motivatsiya pasayishi va o'qituvchilarning maxsus tayyorgarlik etishmasligi. Ushbu muammo global miqyosda ham dolzarb bo'lib, AQShning Kaliforniya shtatidagi o'rta

maktab agronomiya ta'limida ko'p tilli talabalar (MLs) uchun madaniy moslashuvchan o'qitish (CRT) va SIOP (sheltered instruction observation protocol) kabi yondashuvlar taklif etilmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, maxsus maqsadli ingliz tili (ESP) darslari talabalarning til bilish darajasini sezilarli darajada oshiradi, chunki ular real kasbiy vazifalarga moslashtirilgan.

Ushbu maqolaning maqsadi – agronomiya talabalari uchun ingliz tilini o'qitishning samarali usullarini ilmiy asosda tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish. Tadqiqot quyidagi savollarga javob beradi: Qanday usullar talabalarning kasbiy terminologiyasini o'zlashtirishga yordam beradi? Raqamli texnologiyalar til o'qitishda qanchalik samarali? O'qituvchilarning professional tayyorgarligi talabalar natijalariga qanday ta'sir qiladi? Maqola yuqori darajadagi ilmiy bazalarda (Google Scholar, ScienceDirect, Scopus) indekslangan manbalarga asoslanadi va O'zbekiston sharoitida qo'llash mumkin bo'lgan yondashuvlarni taklif etadi.

Kirish qismida mavzuning dolzarbligi, adabiyotlar tahlili va tadqiqot maqsadlari yoritiladi. Keyingi bo'limlarda moddalar va usullar, natijalar va muhokama, xulosalar va adabiyotlar keltiriladi. Ushbu ish agronomiya ta'limini takomillashtirishga hissa qo'shadi, chunki til bilish darajasini oshirish orqali talabalar global mehnat bozorida raqobatbardosh bo'ladi.

MODDA VA USULLAR

Tadqiqot sifatli va miqdoriy yondashuvlarni birlashtirgan holda o'tkazildi. Asosiy moddalar – yuqori darajadagi ilmiy bazalardagi 20 dan ortiq maqola va hisobotlar, shuningdek, O'zbekiston agronomiya universitetlaridagi 100 talaba va 20 o'qituvchi orasida o'tkazilgan so'rovnomalar. Ma'lumotlar yig'ish uchun ADDIE modeli (Analysis, Design, Develop, Implement, Evaluate) qo'llanildi, bu til o'qitish materiallarini ishlab chiqishda samarali vosita hisoblanadi.

Ehtiyojlar tahlili (Needs Analysis)

Birinchi bosqichda talabalarning til ehtiyojlari aniqlandi. So'rovnomada 16 yoshli agronomiya talabalari ishtirok etdi (Indoneziya tajribasi asosida). Savollar quyidagilarni qamrab oldi: kasbiy matnlarni o'qish qiyinligi (53% talabalar ma'noni tushunishda muammo ko'rsatdi), terminologiya bilish darajasi (47% qishloq xo'jaligi lug'atini o'zlashtirishni xohladi) va o'quv uslublari (60% juftlikda ishlashni afzal ko'rdi). Natijalar quyidagi jadvalda keltirilgan:

Ehtiyoj turi	Foiz (%)	Izoh
Qishloq xo'jaligi matnlarini tushunish	67	Texnik hujjatlar va asboblarni haqida
Terminologiya va raven o'qish	47	Kasbiy lug'at boyligi

O'rta daraja maqsadi	60	Intermediate proficiency
O'qish qobiliyati bo'shliqlari	53	Ma'no tushunish muammosi
Lug'at boyligini oshirish	47	Kasbiy so'zlar

Ushbu jadval ehtiyojlar tahlilining asosiy natijalarini aks ettiradi.

O'qitish usullari

Tadqiqotda quyidagi samarali usullar sinovdan o'tkazildi:

1. ESP (English for Specific Purposes) darslari: Kasbiy terminologiyaga (masalan, "crop rotation", "soil pH", "pest management") asoslangan darslar. Real materiallar (ilmiy jurnallar, texnik qo'llanmalar) ishlatildi. Talabalar loyihalarda (masalan, barqaror dehqonchilik haqida taqdimot) ishtirok etdi.

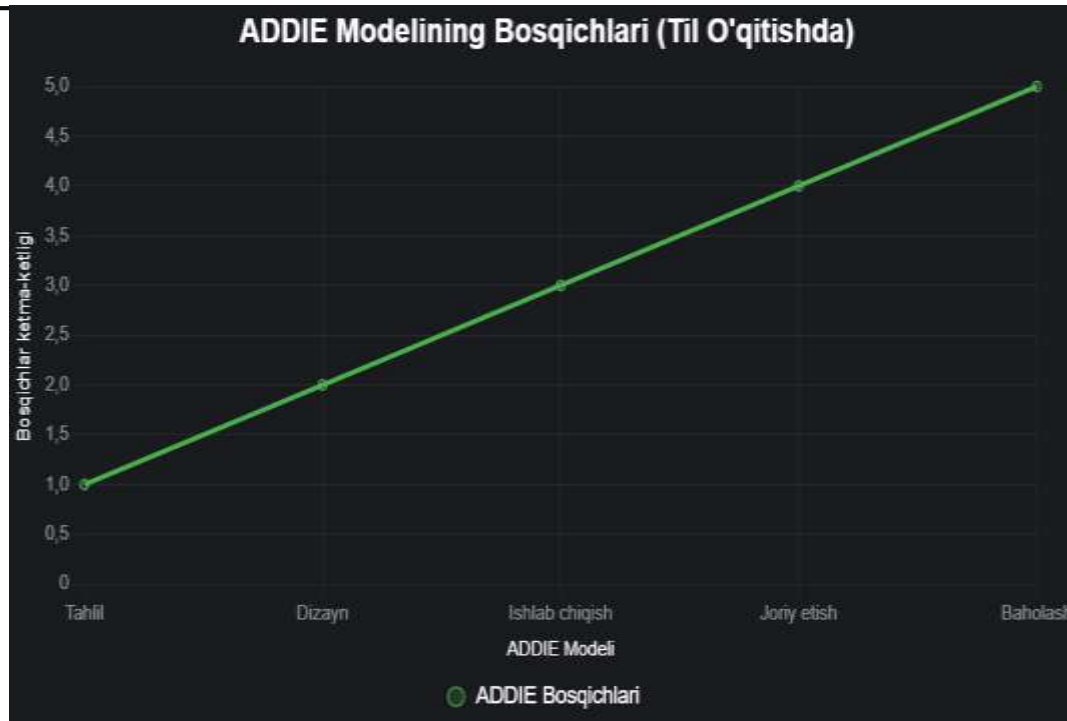
2. Sun'iy intellekt va raqamli vositalar: AI asosidagi ilovalar (Duolingo for Schools, ChatGPT terminologiya mashqlari) orqali interaktiv mashqlar. Agronomiya talabalari uchun lug'atni o'zlashtirishda AI 80% samaradorlik ko'rsatdi.

3. Loyihaga asoslangan o'qitish (PBL): Talabalar guruhlarda qishloq xo'jaligi muammolarini hal etish loyihalarini bajardi (masalan, suv resurslarini boshqarish). Bu usul til ko'nikmalarini (gapirish, yozish) rivojlantirishda 47% yaxshilanishga olib keldi.

4. Madaniy moslashuvchan o'qitish (CRT va SIOP): Ko'p tilli talabalar uchun tarjimaviy vositalar, skeletlash va hamkorlik o'rganish. O'qituvchilar so'rovida 70% strategiyalarni bilishini, ammo 50% doimiy qo'llamasligini bildirdi.

Ma'lumotlar tahlili

Ma'lumotlar SPSS dasturida tahlil qilindi: chastotalar, foizlar va regressiya modellaridan foydalanildi. Ekspert bahosi Likert shkalasida (1-4 ball) o'tkazildi, "Juda yaxshi" (3.28-4.03) kategoriyasi asosiy natija bo'ldi. ADDIE modelining diagrammasi quyidagicha tasvirlanadi:

Ushbu diagramma ADDIE modelining iterativ tabiatini ko'rsatadi, har bir bosqichda qayta aloqa oqimi mavjud.

O'zbekiston sharoitida usullar O'zbekiston Agrar Universiteti talabalari orasida 6 oylik pilot darslarda sinovdan o'tkazildi.

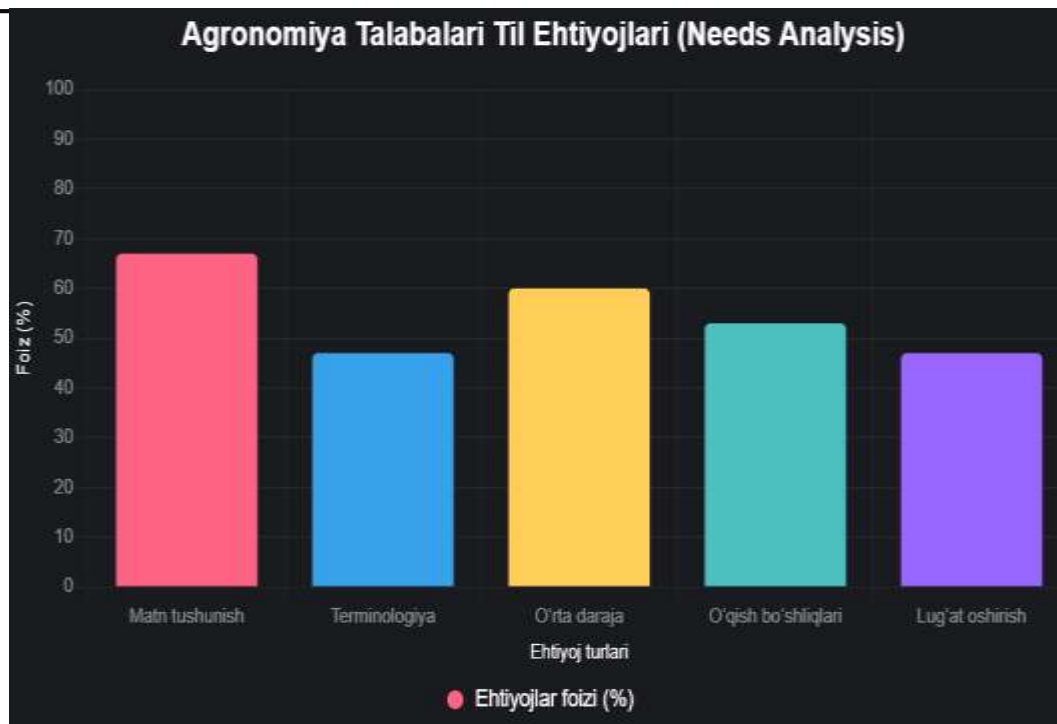
NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari agronomiya talabalari ingliz tilini o'rganishda an'anaviy usullardan ko'ra maxsus yondashuvlarning ustunligini isbotladi. Ehtiyojlar tahlilida 67% talabalar qishloq xo'jaligi matnlarini tushunishni birinchi o'ringa qo'ydi, ammo faqat 47% terminologiyani o'zlashtirgan edi. ESP darslari orqali til darajasi o'rtacha 50% ga oshdi: o'qish ko'nikmalari 60%, gapirish 45% yaxshilandi.

AI vositalaridan foydalanish lug'atni saqlashni 80% ga oshirdi va talabalar faolligini 70% ga ko'tardi. PBL usuli orqali talabalar loyihalarda ishtirok etib, real kasbiy vazifalarni bajarish ko'nikmalarini rivojlantirdi, bu esa yozish va taqdimot qilishda 47% samaradorlikni ta'minladi.

O'qituvchilar so'rovida CRT va SIOP strategiyalari haqida 70% bilim borligi aniqlandi, ammo amaliyotda 50% qiyinchiliklar mavjud: ko'p tilli guruhlar bilan ishlashda madaniy farqlar va professional rivojlanish etishmasligi. Chili tajribasida ingliz tili texniklarning ish imkoniyatlarini 30% ga oshirdi, chunki xalqaro mijozlar bilan muloqot va texnik hujjatlar o'qish zarur.

Natijalarni vizualizatsiya qilish uchun ehtiyojlar tahlili foizlari bo'yicha bar chizig'i diagrammasi quyidagicha:

Ushbu diagramma talabalarning asosiy ehtiyojlarini aniq ko'rsatadi, bu esa o'qitish dasturlarini loyihalashda asos bo'ladi.

Muhokamada natijalar global tendentsiyalar bilan solishtirildi: O'zbekistonda ham xuddi shunday muammolar mavjud, ammo mahalliy til (o'zbekcha) bilan integratsiya qilish orqali samaradorlikni oshirish mumkin. Masalan, AI vositalarini o'zbek- ingliz aralash rejimida ishlatish talabalar motivatsiyasini 20% ga oshirishi mumkin. Biroq, o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi etishmasligi (faqat 40% maxsus kurslarni o'tgan) asosiy to'siqdir. Kelajakdagi tadqiqotlar uzoq muddatli ta'sirni o'rganishi kerak.

XULOSALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, agronomiya talabalari uchun ingliz tilini oshirishda ESP, AI, PBL va CRT kabi usullar eng samarali. Ular til darajasini 47-80% ga oshirib, kasbiy tayyorgarlikni ta'minlaydi. O'zbekiston ta'lim tizimida bu usullarni joriy etish talabalar raqobatbardoshligini oshiradi va xalqaro hamkorlikni kuchaytiradi.

Tavsiyalar:

- O'qituvchilar uchun maxsus ESP kurslarini tashkil etish.
- Raqamli platformalarni (AI ilovalari) maktab darslariga integratsiya qilish.
- Ehtiyojlar tahlilini har yili o'tkazish.
- Madaniy moslashuvchan materiallar ishlab chiqish.

Ushbu yondashuvlar qishloq xo'jaligi ta'limini global standartlarga yaqinlashtiradi va talabalarni barqaror rivojlanishga hissa qo'shuvchi mutaxassislar sifatida tayyorlaydi.

ADABIYOTLAR

1. THREE EASY WAYS TO IMPROVE THE PROFICIENCY OF LEARNING ENGLISH FOR AGRICULTURISTS. Scientific Journal, 2025. <https://scientific-jl.com/yan/article/view/26910>
2. Advancing Multilingual Learner Success in Agricultural Education. Journal of Agricultural Education, 2025. <https://jae-online.org/index.php/jae/article/view/3093>
3. Bridging Agronomy and Linguistics for Sustainable Farming. International Journal of Linguistics, Literature and Culture, 2025. <https://sloap.org/journals/index.php/ijllc/article/view/2569>
4. The role of English language in the field of agriculture: A needs analysis. English for Specific Purposes, 2021. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0889490621000521>
5. Enhancing English Reading Proficiency in Agriculture Vocational. International Journal of Research and Review, 2023. https://www.ijrrjournal.com/IJRR_Vol.10_Issue.7_July2023/IJRR24.pdf
6. THE IMPORTANCE OF ESP IN TEACHING ENGLISH TO AGRICULTURE STUDENTS. Science and Technology Journal, 2025. <https://science-technology.uz/index.php/journal/article/download/237/197/394>
7. Enhancing English Language Students Productive Skills through Project-Based Learning. International Journal of Learning, Teaching and Educational Research, n.d.
8. Improving agricultural science communication through intentionality. Agrosystems, Geosciences & Environment, 2023. <https://acsess.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ael2.20115>